

УДК 341.17

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-46-2-82-91>

ГЕНЕЗА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО РИНКУ ЄС

Драчов О.В.

GENESIS OF LEGAL REGULATION OF THE EU BANKING MARKET

Drachov O.

У статті на основі аналізу наукових поглядів вчених, досліджено теоретичні підходи щодо становлення та формування правового регулювання банківського ринку Європейського Союзу.

У науковій роботі проведено системний аналіз нормативно-правових актів, спрямованих на дослідження необхідності створення єдиного фінансового ринку Спільноти. На підставі цих нормативно-правових актів автором було визначено періодичність такого регулювання та встановлено відповідні етапи розвитку банківської системи, як функціональної складової єдиного фінансового ринку ЄС.

У контексті формування єдиного банківського та фінансового ринку Європейської спільноти було визначено, що першочерговий поштовх до сутнісних змін, які започаткували подальші інтеграційні процеси було прийняття Римського договору 1957 року, який запровадив лібералізацію руху капіталу між європейськими країнами.

Крім того у статті автором досліджено особливості кожного з трьох етапів розвитку єдиного банківського ринку ЄС, яка проявлялася в поступовому зближенні банківських національних систем, лібералізації свободи руху капіталу, розмежування компетенції регулюючих органів, поступове зближення страхового сектору та сектору цінних паперів з банківським та створенням єдиної Європейської системи фінансових регуляторів, яка формує єдиний ринок фінансових послуг Спільноти.

Ключові слова: *єдиний банківський ринок ЄС, фінансовий ринок ЄС, законодавство ЄС, Перша банківська Директива, Друга банківська Директива, система Європейських фінансових регуляторів.*

Постановка проблеми. На сьогодні глобалізаційні процеси охопили весь світ, що більшою мірою проявляється саме в міжнародній економічній інтеграції різних країн та регіонів світу. Сьогодні не в кого не виникає сумнівів, що саме Європейське співтовариство є одним з найбільш інтегрованих утворень на землі. Це у свою чергу спонукає науковців до постійного дослідження та аналізу процесів які відбуваються всередині цього утворення. Звичайно в нинішньому стані інтеграція між європейськими країнами відбувається в різних сферах, тим не менш економічна інтеграція, яка включає в себе формування

економічного та валютного союзу ЄС, залишається одним із стовпів такої інтеграції. Для Європейської спільноти побудова цілісної економічної системи включаючи банківський сектор є однією із першочергових задач.

Таким чином аналіз становлення та формування єдиного банківського ринку ЄС є актуальним особливо в контексті євроінтеграційного спрямування України.

Стан дослідження. Питання правого регулювання банківської діяльності в ЄС була предметом дослідження багатьох вчених, зокрема: Король М. М., Крупка І. М., Ментух Н. Ф., Оглобля Я. О., Савчук С. С., Сідак М.

В., Шевчук О. Р., Школьник І., Якушева О. В. та інші

Саме тому метою статті є: аналіз становлення, формування та розвитку регулювання єдиного банківського ринку в Європейському Союзі.

Виклад основного матеріалу. Проводячи аналіз різних фінансових систем світу можна дійти цілком обґрунтованого припущення, що сьогодні в світі існує два основних моделі фінансової системи: англо-американський та континентальний (європейський) [1]. В кожному з них є свої переваги і недоліки. Тим не менш основна відмінність між ними полягає в тому, що в англо-американській системі провідну роль в господарстві країн відіграє ринок капіталу у вигляді потужних осередків для торгівлі цінними паперами, провідна роль серед яких відводиться акціям компаній. В той же час в континентальній системі провідну роль у розміщенні інвестиційних коштів в економіці країн відіграють універсальні банки, які пропонують комерційні та інвестиційні банківські послуги під одним дахом.

У більшості країн-учасниць ЄС домінує саме банківська система. Тим не менш загальносвітові та особливо європейські інтеграційні процеси в сфері фінансів засвідчили, що має бути вироблений уніфікований систем фінансовий, який би вбирав сильні сторони обох системі.

Таким чином процеси зближення двох гілок фінансових систем, а саме банківської сфери та ринків капіталу стало важливою складовою єдиного фінансового ринку ЄС, що відповідно втілюється в послідовне уніфікування та регулювання банківського сектору, ринків капіталів та цінних паперів, а також страхового ринку ЄС. Особливої уваги заслуговує процес формування єдиного банківського сектору, який можна розділити на три етапи, що складається з: 1) початкового періоду (1957-1999 рр.); 2) періоду програмного перетворення єдиного внутрішнього ринку спільноти (1999-2010

рр.); 3) період створення єдиного економічного і валютного союзу ЄС та формування єдиної європейської системи фінансового нагляду(2010 р. – по теперішній час) [2, с. 123].

У цьому контексті варто відмітити, що одним із важливих кроків в рамках такої уніфікації відіграла лібералізація руху капіталу яка була запроваджена Римським договором 1957 року і проголошена однією із свобод у ст. 67 ДСЕС. Однак ця лібералізація здійснювалася повільно. Відповідно перші потуги в напрямку такої лібералізації були здійсненні в 1960 та 1962 рр. коли були прийняті Перша та Друга директиви щодо реалізації ст. 67 ДСЕС. Варто зауважити, що ці директиви не призвели до принципових змін у сфері лібералізації руху капіталу, але їх роль слід визнати значною. Далі відбулася певна стагнація в подальшому реформуванні цього напрямку і як наслідок реформування ринків капіталу та цінних паперів.

Лише в 1985 році було прийнято дві директиви, які що правда не принесли суттєвих змін щодо розвитку процесу лібералізації. Однак, вони повторно відзначили той факт, що скасування обмежень на рух капіталу та подальше визначення принципів, що лежать в основі сталого процесу фінансової інтеграції в ЄС, розгляданого не лише через призму лібералізації руху капіталу, а й через лібералізацію надання фінансових послуг.

Це призвело до того, що у 24 червня 1988 року Рада ЄС прийняла Директиву 88/361/ЄС, яка встановила графік повної лібералізації руху капіталу в межах Співтовариства. Також відповідно до положень цієї Директиви припинили свою чинність всі попередні законодавчі акти 1960, 1962 та 1986 років. Можна сміливо стверджувати, що ця Директива стала проривом у існуючому законодавстві щодо вільного руху капіталу. Вона закріпила принцип повної свободи руху капіталу:

1. Були зняті всі обмеження, тобто знято обмеження на перекази, пов'язані з рухом капіталу (валютний контроль);

2. Було скасовано будь-яке дискримінаційне ставлення за національністю, місцем проживання сторін або місцем інвестування капіталу;

3. Ця Директива охоплювала усі фінансові операції, наприклад: короткострокові позики; інші короткострокові операції; відкриття рахунків у валютах інших держав-членів тощо;

4. Був ліквідований подвійний валютний ринок – капітальні трансферти мали здійснюватися за тим же обмінним курсом, що й поточні трансферти.

5. Держави-члени були зобов'язані якомога ширше лібералізувати рух капіталу з третіми країнами [3].

Тим не менш, зважаючи на певні ризики пов'язані з повною лібералізацією руху капіталу, певним країнам надавався час для знесення всіх бар'єрів. Таким чином станом на 31 грудня 1992 р. всі країни ЄЕС (крім Греції) скасовані обмеження руху капіталу. Греція цей процес закінчила 16 травня 1994 року. Саме від цього дня лібералізація руху капіталу в рамках ЄС була завершена.

Як було зазначено вище I етап розвитку банківського сектору цілком збігався із I етапом становлення єдиного загальноєвропейського фінансового ринку. Варто погодитись з науковцями Ментух Н. Ф. та Шевчук О. Р., як вказують, що саме I етап розвитку єдиного фінансового ринку був ключовим, адже з другої половини 70-х років Комісією і Радою ЄЕС було прийнято ряд нормативно-правових актів, спрямованих на зближення національних норм, які регулюють діяльність кредитних установ країн-учасниць. Значення вищезазначених документів полягає в тому, що вони заклали основи для функціонування в рамках ЄС єдиного ринку фінансових послуг, формування якого в загальному вигляді завершилося на початку 1993р., створили правові рамки єдиної

системи нагляду за діяльністю фінансових установ [4, с. 69].

Одним із наріжних каменів єдиного фінансового ринку ЄС є регулювання банківської діяльності та формування єдиного ринку банківської діяльності. Одним із перших документів, який започаткував процес створення такого ринку було прийняття Директиви Ради Європейських Співтовариств від 28.06.1973р. «Про скасування обмежень щодо вільного заснування банків та інших фінансових установ та вільного надання ними послуг».

Наступним важливим документом було прийняття 17 грудня 1977р. Радою ЄЕС Директиви 77/780/ЄЕС «Про координацію законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних правил стосовно заснування та здійснення діяльності кредитних установ», (так звана Перша банківська директива), яка стала основним і єдиним спеціалізованим джерелом банківського права ЄС. Ця директива скасовувала багато серйозних обмежень як на етапі створення фінансових установ, так і на етапі надання фінансових послуг. Наприклад вона містила положення, що для створення кредитної установи необхідний офіційний дозвіл, достатня кількість власного капіталу, а керівники такою установою мають відповідати вимогам професійної придатності та мати бездоганну ділову репутацію. Також цією Директивою у статті 1 в перше було надано поняття, що таке є «кредитна установа», яка була визначена наступним чином: «означає підприємство, яке займається одержанням від населення депозитів чи інших коштів, що підлягають погашенню, і наданням кредитів за свій власний рахунок».

Також як було зазначено, ця директива визначала порядок надання дозволів, тобто ліцензування банківських установ та здійснення контролю за ними, були передбачені вимоги до власного капіталу кредитної установи, складу його керівних

органів, перед усім виконавчого, вимоги до ділової репутації та досвіду роботи членів виконавчих органів, а також був затверджений принцип співробітництва країн-членів спільноти по відношенню до проведення нагляду за їх діяльністю. У той же час слід зауважити, що Директива лише дала загальне визначення кредитної організації, залишивши за кожною країною право встановлювати критерії для ліцензування діяльності таких організацій.

Наступним кроком в напрямку формування єдиного ринку фінансових послуг було прийняття Другої директиви по координації фінансових установ (так звана Друга банківська директива) 89/646/ЄЕС, що була прийнята 15 грудня 1989р. Ця Директива була логічним продовженням попереднього нормативно-правового акту та вносила деякі зміни в нього. Так зокрема, Друга банківська директива ЄЕС встановлювала єдину ліцензію, тобто якщо кредитна установа вже отримала ліцензію в одній із країн-членів ЄС, то не було необхідності отримувати таку ж саму ліцензію в інших країнах-членах Спільноти. Таким чином організації отримали право вільно відкривати філії в інших державах-членах ЄС, що відповідно було логічним продовженням принципу свободи надання фінансових послуг в рамках ЄС. Крім того цією директивою був запроваджений консолідований банківський нагляд – принцип якого полягає в тому, що відповідальність за здійснення банківського нагляду покладається на ту країну-член в якій зареєстрована головна штаб-квартира кредитної установи. Також був встановлений мінімальний розмір статутного капіталу в розмірі 5 млн. екю.

Крім того, як зазначає науковець С. С. Савчук, Директива 89/646/ЄЕС запровадила єдиний перелік видів банківської діяльності, щодо яких також було розширено принцип свободи надання послуг в рамках ЄС. Держави-члени взяли на себе зобов'язання координувати вільне транскордонне надання

банківських послуг як безпосередньо з території іншої держави-члена, так і шляхом заснування іноземною кредитною установою філії на території відповідної держави-члена, а також шляхом створення спільних філій двома та більше кредитними установами. При цьому були чітко регламентовані повноваження, як держави реєстрації головної штаб-квартири кредитної установи, так і регулюючих органів в державі місцезнаходження філії [5, с. 105].

Таким чином можна погодитися з науковцями стосовно того, що можна вважати встановлення принципу взаємного визнання нагляду за кредитними установами, що здійснюється країнами-членами [6, с. 20], і як наслідок формування важливого для всієї банківської системи Європи принципу єдиної банківської ліцензії.

Ці дві Директиви на сьогоднішній день вже втратили свою чинність, проте як зазначають науковці, вплив який вони мали на формування та розвиток єдиної банківської системи в Європі є неоціненним [7, с. 41-95]. Адже ефекти цих Директив проявляються й сьогодні, зокрема у наступному:

1) проведення суттєвих реформ банківського регулювання в ряді держав (Нідерланди, Люксембург, Данія), а також введення єдиних правил регулювання банківської діяльності в ЄС загалом;

2) створення та зміцнення системи взаємодії та співпраці органів банківського нагляду, яка вже має певні прояви поза межами Спільноти;

3) обов'язкова кооперація органів державних регуляторів держав-членів ЄС під час реалізації нагляду за діяльністю кредитних установ, які здійснюють свою діяльність на території двох чи більше держав-членів ЄС;

4) запровадження принципу єдиної політики щодо правового регулювання банківської діяльності стосовно третіх країн;

5) створення передумов до розширення та універсалізації кредитних установ на

основі однакового, чіткого та послідовного регулювання їх діяльності тощо [8, с. 260-266].

Варто відзначити, що крім тих змін, що були зазначені вище Директива 89/646/ЄС ввела вимоги щодо мінімального розміру капіталу кредитної установи, процедуру погодження набуття та збільшення істотної участі в кредитних установах, обмеження на здійснення кредитними установами інвестицій у не фінансові компанії, а також визначила створення в країнах ЄС фінансових груп і вводила ряд обмежень щодо участі в капіталі банків небанківських фінансових установ тощо.

Серед інших документів, прийнятих Радою ЄС, можна виділити Директиву про нагляд і контроль за кредитами значних розмірів кредитних установ (21 грудня 1992 р.), ця директива обмежує розмір великих разових кредитів, до таких кредитів належать такі, що перевищують 10% статутного капіталу банку і 25% статутного капіталу небанківської установи (порівняно із 40%, які були визначені рекомендаціями Ради в 1986 р.), причому загальна сума таких кредитів не повинна перевищувати власні засоби фінансової установи більш ніж у 8 разів; Директиву Ради 87/102/ЄС Ради від 22 грудня 1986 р. щодо наближення законів, підзаконних і адміністративних положень держав-членів щодо споживчого кредиту [4, с. 69].

Необхідно також відзначити, що важливими документом які на пряму не регулювали діяльність кредитних установ, але мали також безпосередній вплив на формування єдиного фінансового ринку Спільноти були Директива Ради про достатність власного капіталу кредитних інститутів і установ, що займаються операціями з цінними паперами (15 березня 1993 р.), направлена на регулювання ринкових ризиків у торгівлі цінними паперами; а також пов'язана з нею Директива про послуги, пов'язані із обігом цінних

паперів, від 10 травня 1993 р., яка гармонізує умови створення і правила нагляду за установами, що здійснюють операції з цінними паперами

II етап розвитку єдиного фінансового ринку ЄС розпочався у 2000 році прийняттям Директиви Європейського парламенту та Ради 2000/12/ЄС "Про заснування та здійснення діяльності кредитних установ". Саме ця Директива скасувала дію перших двох банківських Директив, та ще 5 інших, доопрацювавши та розширивши їх норми. Аналіз покращень, які були здійсненні цією директивою, вказує на те, що відбулося більш чітке розмежування компетенції регулюючих органів банківського нагляду між країнами де знаходяться філії та/або підрозділи кредитної установи і основна штаб-квартира цієї організації, було розширено обов'язок регуляторів щодо кооперації, обміну інформацією та захисту банківської таємниці, були встановлені засади належних заходів впливу тощо.

Також необхідно зазначити, що в рамках цього етапу було прийнято Європейською Комісією доповіді, підготовленої Комітетом мудреців з питань регулювання європейських ринків цінних паперів (доповідь Ламфалуссі) від 15 лютого 2001 р., про реформу організаційно-правового регулювання ринку цінних паперів ЄС шляхом встановлення чотирьох рівнів регулювання.

Важливою подією щодо подальшого розвитку єдиного фінансового ринку в цілому і банківського сектору зокрема було прийняття Директиви Європейського парламенту та Ради 2006/48/ЄС, яка була розроблена у відповідності з політиками, що були представлені в Білій та Зеленій книгах щодо спільного фінансового ринку Спільноти, а також рекомендаціями Базельського комітету які були прийняті в 2004 році (так званий Базель II), які складають пакет із чотирьох договорів, що мають загальну назву «Базельська угода про капітал». Так зокрема Директивою особлива

увага була приділена питанням банківських резервів та їх належному формуванню, також відповідно були введені більш жорсткі вимоги щодо розміру власного капіталу кредитної установи, встановлювався зрозумілий порядок визначення кредитних ризиків, вперше в законодавстві ЄС був визначений термін «регульований ринок». Також директивою були встановлені необхідні процедури зниження кредитних ризиків та сек'юритизації активів, були більш конкретизовані ризики пов'язані з операціями з деривативами, був сформований блок питань щодо ризиків які виникають під час операційної діяльності, визначені загальні вимоги щодо доведення кредитними установами інформації до широкої публічності стосовно їх діяльності тощо.

Події які мали місце в світі з 2007 по 2009 рр., а саме глобальна фінансова криза, що почалася з банкрутства американського банку Lehman Brothers, відбилася й на Європейській спільноті, перед усім бенефіціарами тієї кризи стала банківська система як Спільноти в цілому, так і окремих її національних складових, що значно сповільнило динаміку росту її господарки. Все це вилилось в масштабну реформу, яка головним своїм завданням переслідувала суттєве покращення координації дій національних регуляторів з питань фінансового нагляду.

Таким чином був розпочатий III етап розвитку єдиного фінансово ринку ЄС, який ознаменувався створенням у 2010 році системи Європейських фінансових регуляторів European supervisory authorities (ESA), які формують єдиний ринок фінансових послуг Спільноти, координують його діяльність для забезпечення фінансової стабільності та захисту споживачів фінансових послуг та Європейська система фінансового нагляду (англ. the European System of Financial Supervisor, далі – ESFS), ключовими інституціями якої на європейському рівні стали Європейська рада із системних ризиків (англ. the European

Systemic Risk Board, далі – ESRB) та створені за пропозицією Європейської комісії наприкінці 2010 р. три секторальних органи, які почали свою роботу з січня 2011 р. [2, с. 125]

Таким чином система єдиного фінансового ринку була побудована за принципом поділу на три основні напрямки: банківська, страхова сфери і ринок цінних паперів та фондових ринків. За кожен з цих напрямків відповідає свій регулюючий орган, а саме:

1) Європейський орган з ринків цінних паперів (the European Securities and Markets Authority, ESMA) – це європейський наглядовий орган основним завданням якого є робота з розробки єдиних правил функціонування ринків цінних паперів в Європі, що має на меті, по-перше, забезпечення адекватного рівня захисту інвесторів шляхом ефективного регулювання і нагляду; по-друге, формування однакових умов конкуренції для надавачів фінансових послуг, а також забезпечення результативності та ефективності нагляду [9].

2) Європейський банківський орган the European Banking Authority (EBA) – функціонує як мережа органів ЄС та країн членів, що забезпечують стабільність фінансової системи, прозорість ринків і фінансових продуктів та захист вкладників і інвесторів. До основних задач ЕВА входить адаптація технічних стандартів та інструкцій (Technical Standards та Guidelines) з метою створення єдиних правил для діяльності банків ЄС (the European Single Rulebook in banking). Це має забезпечити справедливі умови конкуренції між порівнюваними групами кредитних інституцій та інвестиційних компаній у ЄС. Також попередження регуляторного арбітражу, гарантування дотримання правил гри, зміцнення міжнародної координації у сфері банківського нагляду, сприяння конвергенції систем банківського нагляду, надання рекомендацій інституціям ЄС у сфері

регулювання банківської діяльності, платіжних систем та обігу електронних грошей, а також корпоративного управління, аудиту та фінансової звітності [10, с. 22-23].

3) Європейський орган зі страхування та пенсійних фондів (the European Insurance and Occupational Pensions Authority, EIOPA) – створений для покращення функціонування внутрішнього ринку, включаючи, зокрема, належне та ефективне регулювання та нагляду; забезпечення стабільного, прозорого, ефективного та належного функціонування фінансових ринків; посилення міжнародної координації у сфері нагляду за діяльністю страховиків та пенсійних фондів; попередження регуляторного арбітражу та вирівнювання конкурентних умов у різних юрисдикціях; забезпечення належного регулювання і нагляду за ризиками у сфері страхування, перестраховування та недержавного пенсійного забезпечення; захист прав споживачів фінансових послуг у цій сфері [11, с. 57-58].

Крім того в рамках цього етапу було на Саміті держав-членів євросони який проходив в червні 2012 було прийнято рішення про створення Європейського банківського союзу [12]. Таким чином, як зазначає науковець С. С. Савчук, «створення Європейського банківського союзу розглядалося як завершальна стадія формування Економічного та валютного союзу в рамках ЄС, спрямована на створення централізованого механізму застосування норм банківського права ЄС на рівні інституцій Європейського Союзу з метою створення більш прозорого, уніфікованого та безпечного банківського ринку» [13, с. 77].

Таким чином Європейський банківський союз складається з трьох основних елементів (опор) [14]:

1. Єдиний механізм нагляду (Single Supervisory Mechanism);
2. Єдиний механізм санації (Single Resolution Mechanism);

3. Європейська система гарантування вкладів (European Deposit Guarantee Scheme).

Варто зазначити, що в сфері банківського регулювання в подальшому в 2013 році була прийнята нова Директива Європейського парламенту та Ради 2013/36/ЄС «Про доступ до діяльності кредитних установ та пруденційний нагляд за кредитними установами та інвестиційними фірмами», яка набрала чинності 01.01.2014. Ключовими нормами цієї Директиви та відповідного Регламенту 575/2013 до неї є наступні: закріплення вимог щодо статутного капіталу кредитної установи у розмірі 5 млн. євро і 730 тис. євро для інвестиційних фірм, систематизовано загальні вимоги щодо проведення авторизації (ліцензування) кредитних установ, вимоги до посадових осіб, визначені питання щодо структури власності кредитної установи та необхідність її розкриття, питання корпоративного управління, налагодження адекватного функціонування департаменту ризик менеджменту в організації, побудова належної системи внутрішнього контролю (аудиту), правила набуття істотної участі в організації, умови та спосіб здійснення кредитними установами надання фінансових послуг на території інших країн-членів, організаціями, що зареєстровані в одній із країн-учасниць, порядок здійснення банківського нагляду та координація зусиль між різними регуляторами щодо такої діяльності, проведення відповідних стрес-тестувань, запровадження класифікації кредитних установ відповідно до їх ризик апетитів (профілю) та рівнем їх системного значення для тинку тощо.

Зазначена Директива 2013/36/ЄС та Регламент 575/2013 були націлені на адаптацію законодавства спільноти згідно з рекомендаціями «Базель III», який у свою чергу з огляду на досвід кризових явищ кінця 2000-х років, посилив вимоги до капіталу, ризик-менеджменту та інших системно важливих для банку функцій. Так зокрема

вимоги щодо різного роду капіталів, особливо формування запасу капіталу (консервації) та контр циклічного буфера, має бути визначена система розрахунку максимального об'єму кредитного ризику для одного контрагента, крім того встановлюються певні обмеження між наявними власними і позичковими коштами.

Варто також відмітити, що однією з особливостей *acquis* є доволі об'ємне трактування поняття категорії установа-емітент електронних грошей, так відповідно до Директиви Європейського парламенту і Ради 2009/110/ЄС відносяться наступні:

- а) кредитні установи;
- б) поштові жиро-установи, які мають право на емісію електронних грошей згідно з національним законодавством;
- в) юридичні особи, яким надані повноваження на емісію електронних грошей;
- г) Європейський Центральний Банк та національні центральні банки, якщо вони не виступають як кредитно-грошова установа або інші державні установи;
- д) держави-члени або їхні органи регіональної або місцевої влади, якщо вони виступають як державні органи.

Таким чином окрім стандартних кредитних установ, якими є банки, емітентами електронних грошей можуть бути і певні фінансові установи, яким регулятором надані повноваження на емісію електронних грошей, в тим до них також застосовуються загальні пруденційні правила, вимоги щодо початкового капіталу, який має бути не менший за 350 тис. євро, власних коштів тощо.

Висновок. На основі проведеного аналізу можна дійти висновку, що банківський сектор становить один із трьох основних елементів єдиного фінансового ринку ЄС. Його формування почалося із прийняттям у 1957 році Римського договору, який заложив принципи вільного переміщення товарів, послуг осіб, і капіталу в межах спільноти. Подальший розвиток цього сектору

пов'язаний із лібералізацією капіталу, яка послідовно відбувалася протягом другої половини ХХ ст. і була завершена в 1994 році.

Крім того варто відмітити, що формування єдиного економічного та валютного союзу ЄС, зокрема через створення єдиного банківського ринку, відбувалося в три етапи, кожен з яких характеризується своїми особливостями.

I етап відзначається прийняттям Першої та Другої банківської директиви які встановлювали єдиний понятійний апарат, скасовували деякі обмеження щодо створення кредитних установ на території країн-учасниць ЄС, запроваджували єдиний перелік видів банківської діяльності, щодо яких також було розширено принцип свободи надання послуг в рамках ЄС тощо.

II етап пов'язаний із прийняттям Директиви 2000/12/ЄС, яка доопрацювала та розширила дію попередніх двох банківських Директив, прийняття доповіді Ламфалуссі від 15 лютого 2001 р., про реформу організаційно-правового регулювання ринку цінних паперів ЄС шляхом встановлення чотирьох рівнів регулювання, яка мала ключове значення в рамках програмного підходу до реформування єдиного фінансового ринку ЄС, а також прийняттям та реалізації заходів в рамках Білої та Зеленої книг щодо спільного фінансового ринку Спільноти.

III етап відзначається створенням єдиної системи Європейських фінансових регуляторів, а також європейського банківського союзу який складається з трьох основних елементів (опор): Єдиний механізм нагляду, Єдиний механізм санації, Європейська система гарантування вкладів.

Література:

1. *Gercshenkron A. Economic Backwardness in Historical Perspective. Cambridge Mass.: Harvard University Press, 1962.*
2. *Драчов О.В. Генеза правового регулювання ринку фінансових послуг ЄС. Вісник.*

Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2020. №23. С. 121-127

3. Директива Ради (88/361/ЄЕС) «Щодо імплементації статті 67 Договору» від 24 червня 1988 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_182#Text

4. Ментух Н.Ф., Шевчук О.Р., Гармонізація законодавства України про фінансові послуги з правом європейського союзу в рамках угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Актуальні проблеми правознавства, 2016 № 1, С. 68 – 72.

5. Савчук С. С. Розвиток європейського співробітництва в сфері пруденційного регулювання банківської діяльності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. № 44-45. С. 105 – 107

6. Ernoult J., Hemetsberger W., Schoppmann H., Wengler C. *European Banking and Financial Services Law*. Ghent: Larcier, 2008. P. 20

7. Howell E. Jackson Regulation of financial institutions. - *American casebook series* / Howell E. Jackson. - St. Paul, Minn.: West Group, 1999. 1150 p

8. Clarotti P. *The Harmonization of Legislation Relating to Credit Institutions*. CMLRev. 1982. 755

9. Директива Європейського Парламенту і Ради 2011/61/ЄС від 8 червня 2011 року URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/201161es.pdf>

10. Establishing a European Supervisory Authority (European Banking Authority), amending Decision N 716/2009/EC and repealing Commission Decision 2009/78/EC : Regulation (EU) N 1093/2010 of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 URL: <http://www.esrb.europa.eu/shared/pdf/EBA-en.pdf?da99254b5dbd937639d353a3331db79a>

11. Establishing a European Supervisory Authority (European Insurance and Occupational Pensions Authority), amending Decision N 716/2009/EC and repealing Commission Decision 2009/79/EC : Regulation (EU) N 1094/2010 of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 URL: <http://www.esrb.europa.eu/shared/pdf/EIOPAen.pdf?cd62c1ac93286c2c12fed3415541c32>

12. Understanding...Banking Union (European Commission Banking and Finance Newsletter). URL: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/fisma/itemdetail.

13. Савчук С. С. Створення Європейського банківського союзу як завершальна стадія формування Економічного і валютного союзу ЄС. Журнал європейського і порівняльного права, Вип.1, 2017. С. 76 - 87

References:

1. Gercshenkron A. *Economic Backwardness in Historical Perspective*. Cambridge Mass.: Harvard University Press, 1962

2. Drachov O.V. Heneza pravovoho rehuliuвання rynku finansovykh posluh YeS. Visnyk. Pivdennoho rehionalnoho tsentru Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. 2020. №23. С. 121-127

3. Dyrektyva Rady (88/361/IeES) «Shchodo implementatsii statii 67 Dohovoru» vid 24 chervnia 1988 roku URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_182#Text

4. Mentukh N.F., Shevchuk O.R., Harmonizatsiia zakonodavstva Ukrainy pro finansovi posluhy z pravom yevropeiskoho soiuzu v ramkakh uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS, Aktualni problemy pravoznavstva, 2016 № 1, S. 68 – 72.

5. Savchuk S.S. Rozvytok yevropeiskoho spivrobitnytstva v sferi prudentsiinoho rehuliuвання bankivskoi diialnosti. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. 2016. № 44-45. S. 105 – 107

6. Ernoult J., Hemetsberger W., Schoppmann H., Wengler C. *European Banking and Financial Services Law*. Ghent: Larcier, 2008. 306 p.

7. Howell E. Jackson Regulation of financial institutions. - *American casebook series* / Howell E. Jackson. - St. Paul, Minn.: West Group, 1999. 1150p

8. Clarotti P. *The Harmonization of Legislation Relating to Credit Institutions*. CMLRev. 1982. 755

9. Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady 2011/61/IeS vid 8 chervnia 2011 roku URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/201161es.pdf>

10. Establishing a European Supervisory Authority (European Banking Authority), amending Decision N 716/2009/EC and repealing Commission Decision 2009/78/EC: Regulation (EU) N 1093/2010 of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 URL: <http://www.esrb.europa.eu/shared/pdf/EBA-en.pdf?da99254b5dbd937639d353a3331db79a>

11. Establishing a European Supervisory Authority (European Insurance and Occupational Pensions Authority), amending Decision N 716/2009/EC and repealing Commission Decision 2009/79/EC : Regulation (EU) N 1094/2010 of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 URL: <http://www.esrb.europa.eu/shared/pdf/EIOPAen.pdf?cd62c1ac93286c2c12fede3415541c32>

12. Understanding...Banking Union (European Commission Banking and Finance Newsletter). URL: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/fisma/itemdetail.

13. Savchuk S. S. Stvorennia Yevropeiskoho bankivskoho soiuzu yak zavershalna stadiia formuvannia Ekonomichnoho i valiutnoho soiuzu YeS. Zhurnal yevropeiskoho i porivnialnoho prava, Vyp. I, 2017. S. 76 - 87

Drachov O. Genesis of legal regulation of the EU banking market. - Article.

In the article, based on the analysis of the scientific views of scientists, the theoretical approaches to the establishment and formation of legal regulation of the banking market of the European Union are investigated.

The scientific work carried out a systematic analysis of normative legal acts aimed at researching the need to create a single financial market of the Community. On the basis of these legal acts, the author determined the periodicity of such regulation and established the corresponding stages of development of the banking system as a functional component of the EU single financial market.

In the context of the formation of a single banking and financial market of the European Community, it was determined that the primary impetus for substantial changes, which initiated further integration processes, was the adoption of the Treaty of Rome in 1957, which introduced the liberalization of capital movement between European countries.

In addition, in the article, the author investigated the peculiarities of each of the three stages of the development of the EU single banking market, which manifested itself in the gradual convergence of national banking systems, the liberalization of the freedom of capital movement, the delimitation of the competence of regulatory bodies, the gradual convergence of the insurance sector and the securities sector with the banking sector and the creation of a single European system of financial regulators, which forms a single market of financial services of the Community.

Keywords: the single EU banking market, the EU financial market, EU legislation, the First Banking Directive, the Second Banking Directive, the system of European financial regulators.

Авторська довідка:

Драчов Олексій Вікторович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Національного авіаційного університету. <https://orcid.org/0000-0003-4823-4546>

Стаття надійшла до редакції 10 жовтня 2023 р.